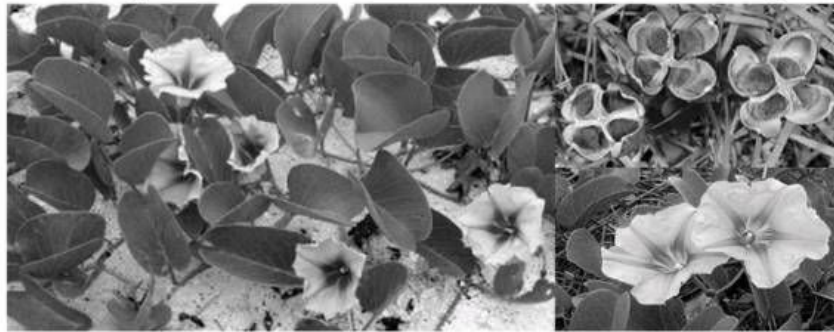

ผักบุ้งทะเล...แก้พิษแมงกะพรุน

“ผักบุ้งทะเล” เป็นพืชที่พบมากตามชายฝั่งทะเลเขตร้อนทั่วโลก สำหรับในประเทศไทยพบเฉพาะตามชายฝั่งทะเลทางภาคตะวันออก เฉียงใต้ (อ่าวไทย) ภาคตะวันตกเฉียงใต้ (ทะเลอันดามัน) และภาคใต้ โดยมีถิ่นกำเนิดตามชายหาด ที่โล่งแจ้งใกล้ชายฝั่งทะเล

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ ผักบุ้งทะเล มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Ipomoea pes-caprae* (L.) R.Br. ชื่อท้องถิ่นอื่นๆ ได้แก่ ผักบุ้งต้น ผักบุ้งขน (ไทย) ผักบุ้งเล (ภาคใต้) ละมูเลาะห์ (มลายู-นราธิวาส) หม้ออาเนิง (จีนกลาง) เป็นต้น เป็นพรรณไม้ล้มลุกมีอายุหลายปี มีลำต้นทอดเลื้อยไปตามพื้นดิน สามารถเลื้อยไปได้ยาวประมาณ 5-30 เมตร ลักษณะของลำต้นหรือเถาเถาเป็นสีเขียวปนแดงหรือเป็นสีแดงอมม่วง ผิวเกลี้ยงมัน ตามข้อจะมีรากฝอย ภายใต้น้ำทั้งต้นและใบมีขนสีขาว

ใบเป็นใบเดี่ยวออกเรียงสลับ ลักษณะของใบเป็นรูปกลม รูปไข่ รูปไข่ หรือรูปเกือบกลม ปลายใบเว้ามนุ่มเข้าหากัน โคนใบสอบแคบเป็นรูปหัวใจ ส่วนขอบใบเรียบ ใบมีขนาดกว้างประมาณ 7-11 เซนติเมตร และยาวประมาณ 5-8 เซนติเมตร แตกเป็นแบบขนนก เนื้อใบค่อนข้างหนา ผิวใบมันเป็นสีเขียว หลังใบและท้องใบเรียบ ก้านใบขาวมีสีแดง

ออกดอกเป็นช่อ แบบซี่ร่มตามง่ามใบ ในช่อดอกจะมีดอกประมาณ 2-6 ดอก และจะทยอยบานทีละดอก ลักษณะของดอกเป็นรูปปากแตร โคนกลีบดอกเชื่อมติดกัน ส่วนปลายดอกบานเป็นรูปปากแตร มี 5 กลีบ ลักษณะของกลีบดอกกลมรี แดกออกเป็นแฉก 5 แฉก มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 4 เซนติเมตร ดอกมีเกสรเพศผู้ 5 ก้าน ดอกเป็นสีม่วงอมชมพู สีม่วงอมแดง สีชมพู หรือเป็นสีม่วง ผิวเกลี้ยง ด้านในของดอกส่วนโคนจะมีสีเข้มกว่าด้านนอก ส่วนกลีบดอกเลี้ยงเป็นสีเขียว และดอกจะแห้งง่าย

ลักษณะของผลผักบุ้งทะเล เป็นรูปทรงรีหรือรูปไข่มีเหลี่ยมคล้าย

แอปเปิ้ล ผิวผลเรียบ พอมผลแห้งจะแตกออกได้ มีความยาวประมาณ 2 เซนติเมตร ภายในมีเมล็ดลักษณะกลม เป็นสี่เหลี่ยม มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 6 มิลลิเมตร มีขนสั้นน้ำตาลปกคลุม ขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ดและตัดลำต้นปักชำ เป็นพรรณไม้กลางแจ้ง ทนต่อความแห้งแล้งได้ดี มักขึ้นตามหาดทรายหรือริมทะเล

ภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ผักบุ้งทะเลเป็นสมุนไพรรักษาพิษบาดแผลที่เกิดจากแมงกะพรุน ช่วยปฐมพยาบาลเบื้องต้น โดยใช้น้ำที่คั้นจากใบพอก

ลงบนบาดแผลที่ถูกแมงกะพรุน นอกจากนี้ ยังใช้ถอนพิษลมเพลมพัด และนำคั้นจากใบยังใช้อาบแก้คันได้ด้วย

สรรพคุณตามตำรายาไทย คือ ทั้งต้น มีรสเผ็ด ขม เหนียว เป็นยาเย็นเล็กน้อย ออกฤทธิ์ต่อม้ามและตับ ใช้เป็นยาขับลม ไล่ถอนพิษลมเพลมพัด (อาการบวมเปลี่ยนที่ เป็นตามอวัยวะทั่วไป) ทำเป็นยาต้มอาบแก้คันตามผิวหนัง แก้หัวคัน แก้อาการปวดฟัน แก้อาการจุกเสียด เมล็ดมีรสขื่น ใช้เป็นยาแก้ปวดท้อง ใบมีรสขื่นเย็น ใช้ภายนอกเป็นยาทาแก้โรคไขข้ออักเสบ แก้ปวดไขข้ออักเสบมีหนอง ส่วนตำรายาท้องถิ่น

หรือตำรายาพื้นบ้านระบุถึงส่วนต่างๆ ของผักบุ้งทะเลมีสรรพคุณดังนี้ “ใบสด” เป็นยาพอก คั้นอาบรักษาโรคผิวหนัง แก้ปวดไขข้อบวมอักเสบมีหนอง แก้แผลเรื้อรัง น้ำคั้นจากใบช่วยแก้พิษแมงกะพรุน “รากสด” ขับปัสสาวะในโรคกระเพาะปัสสาวะอักเสบ แก้โรคตาอักเสบ ปวดฟัน ผดผื่นคันมีน้ำเหลือง แก้พิษแมงกะพรุน “ทั้งต้น” แก้อาการอักเสบจากพิษแมงกะพรุนไฟ ถอนพิษลมเพลมพัด คั้นอาบแก้โรคคันตามผิวหนัง ช่วยเจริญอาหาร, แก้เหน็บชา ปวดเมื่อยตามข้อ และ “เมล็ด” ป้องกันโรคตะคริว ใช้เป็นยาถ่ายระบาย ขับปวดท้อง และอาการเป็นตะคริว

ข้อแนะนำและข้อควรระวัง ผักบุ้งทะเลแม้จะอยู่ในวงศ์เดียวกันและมีลักษณะคล้ายกับผักบุ้งที่เรารับประทาน แต่เป็นพืชคนละชนิดกัน ซึ่งอาจจากต้นและใบของผักบุ้งทะเลมีพิษทำให้เกิดอาการวิงเวียน คลื่นไส้ หากได้รับพิษเข้าไปมากอาจทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกายได้ ดังนั้น ห้ามรับประทานในการใช้ใบผักบุ้งทะเลแก้พิษแมงกะพรุน ควรใช้ทรายขัดบริเวณที่โดนพิษแมงกะพรุน เพื่อเอาเมือกของแมงกะพรุนออกไปก่อน แล้วใช้ใบขี้ताल

การอักเสบจากพิษแมงกะพรุน การนำผักบุ้งทะเลมาใช้ให้ถูกวิธีนั้น ควรจะไม่มีสิ่งปนเปื้อนและต้องล้างให้สะอาด และการใช้น้ำส้มสายชูราดบริเวณแผล จากแมงกะพรุนยังเป็นสิ่งสำคัญมากและควรจะทำก่อนใช้ผักบุ้งทะเล

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) โดย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) ได้ศึกษาการปลูกผักบุ้งทะเลในขั้นกึ่งอุตสาหกรรม เพื่อศึกษาคุณภาพของวัตถุดิบ และประเมินความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนามันนหอมระเหยขึ้นสู่ขั้นอุตสาหกรรมพบว่า ผักบุ้งทะเลที่ปลูกในพื้นที่ทะเล จะมีความเข้มข้นของสารสกัดมากกว่าการปลูกในพื้นที่ห่างจากทะเล

ปัจจุบันมีการนำสารสกัดจากผักบุ้งทะเลผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบครีม เพื่อความสะดวกในการใช้และสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต จะเห็นได้ว่าสมุนไพรพื้นบ้านที่บรรพบุรุษของเราได้ส่งสมภูมิปัญญามาต่อเนื่องยาวนานนั้น มีคุณค่าเพิ่มพูนไปกับกาลเวลา การร่วมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีเป็นส่วนสำคัญหนึ่งที่จะทำให้สมุนไพรเหล่านั้นยังคงอยู่และเป็นจุดเด่นในความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยที่มีคุณอนันต์ พร้อมนำไปต่อยอดการใช้ประโยชน์ให้หลากหลายต่อไป

เขียนเรียงข้อมูลจาก

<https://www.tistr.or.th>

<https://www.medthai.com>

<https://www.disthai.com>

กองประชาสัมพันธ์

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)